

A SZETA erdélyi szemmel

A Szegényeket Támogató Alap magyarországi tevékenysége végső fokon társadalombiztosítási célzatú. Mind létrejöttét, mind pedig szervezőinek morális indítékát lényegében az a tény határozta meg, és határozza meg, hogy az ország jelenlegi gazdasági struktúrájában az anyagi egyenlőtlenség egyre hangsúlyozottabb elmélyülését lehet tapasztalni. Mélyül a szakadék egyéni és rétegszinten egyaránt, nemcsak a javak az elosztás sajátos antidemokratizmusából fakadó megszerzését illetően, de egyben e javak felhalmozásának módját, megőrzését tekintve is.

Mindjárt itt meg kell azonban jegyezni, hogy ez az összkép csak a magyar állapotok szempontjából ennyire lesújtó. Ha a többi, magát szocialistának nevező országhoz viszonyítjuk a magyar realitást, akkor ma már közhelyszámba menő a megállapítás, miszerint míg a magyar rendszer „csak” végtelenen antidemokratikus, addig a többi kelet-európai rendszer egyenesen fasiszta, a szó nem annyira klasszikus, mint inkább következetesen prosperatív értelmében. Ezért ha a SZETA-mozgalom kelet-európai perspektíváit szemléli valaki, úgy nem feledkezhet meg egy olyan vonatkozásáról, amely bár Magyarországon természetesen szintén akut problémaként jelentkezik, azonban mégis a többi „testvérállam” jellemzője mindenekelőtt. A SZETA ugyanis nem más, mint rejtett képviselő mindazoknak a társadalmi törekvéseknek, amelyek a jogsegély biztosítását (mindenekelőtt a legalapvetőbb polgári jogok kikényszerítését) célozzák. A többi „szocialista” államban ugyanis, köztudomású, illúzió (még Magyarországhoz képest is) az anyagi értékek egyéni szabad forgásához kötni a társadalmi viszonyok alakuló-változó mozgásdinamikáját; egyszerűen azért, mert pl. a Szovjetunióban, Romániában stb. már megvalósult az emberek egyfajta egyenlősítése, mégpedig a nincstelenségben, a kisémmizettségben. Más államokban viszont (példa erre az NDK) csak a passzív szerzés lehetséges, ami az anyagi javak közvetlen és végleges kivonását jelenti a társadalmi mozgásrendszerből.

A mai Magyarországon bizonyos keretek között az egyéni és társadalmi érdekeltég anyagi dimenzióinak megbékítése - legalábbis eddig - nem volt illúzió, mindössze realizálása volt nagyon-nagyon nehéz és lassú. A SZETA így a demokratizálás lényegi és lehetséges alapvonását ragadhatta meg, ha az anyagi segélyszolgálat keretei között kísérelt meg közvetíteni a kereslet-kínálat szellemében.

Romániában és a többi „szocialista” országban a SZETA-szerű szerveződés, mivel az anyagi felhalmozást a nincstelenség eleve tárgytalanná teszi, s mivel a rendőri szervek ügyelnek arra, hogy véletlenül se kaphasson ennek ideológiai tisztázása és szervezeti keretei akkora publicitást, mint Magyarországon, ezért más utakat kell válasszon, és bár *nem* lényegien, de természetét tekintve mégis *más* funkciót kell kapjon.

Így épp ideje lenne kiépíteni egy megfelelő és megfelelően rejtett jogsegélyszolgálatot. Mindezt eddig mindenekelőtt az akadályozta, hogy a jogászképzés alapfeltétele - a sztálinista-fasiszta ideológiák természetének megfelelően - alapvetően a hatalomtól nem függetlenített bírósági gyakorlat premisszáiból indult ki. És ma is ez a helyzet! Köztudott, hogy Kelet-Európában a cinizmus és amoralitás előfeltételei vagy képessége nélkül ma senki sem folytathat tényleges ügyvédi praxist.

A SZETA-jellegű belső szervezetekre ezekben az államokban - igen furcsa módon, de - mindenekelőtt olyan szerep hárul, amelyet az Amnesty International világszerte betölt. Vagyis a konkrét jogsegélyen túl, az egyes rendszerek szempontjából legitim és illegális módszerekkel megvédeni *bárkit*, akit politikai okokból bántalom ér, sőt a tiltakozás kötelező

volta olyan esetekben is, amikor emberség-képzetünkkel össze nem egyeztethető bántalmazás éri azokat, akiket egyébként joggal vonnának a bíróságok felelősségre.

Ezekben az esetekben a SZETA-jellegű szervezetek megfelelő publicitást biztosíthatnának mindenekelőtt a nyugati szabad sajtóban, de ezen túl léteznek (s ha nem, akkor kialakítandók) azok a csatornák is, amelyek révén a belső közvélemény is részben aktivizálható.

Kelet-Európában ezek a SZETA-jellegű szervezetek a *maximális emberség szakszervezeteivé* válhatnak - sőt megkockáztatom: e nélkül semmiféle pozitív funkciót ki nem fejthetnek. Illetve e nélkül csak lehetőséget biztosítanak a hatóságoknak, hogy zavart kelthessenek: némileg liberálisabb keretek között megkíséreljék a szervezetet kisajátítani (mint ahogy erre Magyarországon több kísérlet is történik), vagy eleve elnyomják működését, tagjait börtönbe vagy ideggyógyintézetbe zárják (Szovjetunió, Románia, sőt az utóbbi időben Jugoszláviában is).

Végezetül, ha a magyarországi SZETA-mozgalmat a reális esélyek és a környező államok viszonyrendszerében tekintjük, úgy nemcsak annak abszolút értelemben becsülhető és soha túl nem becsülhető perspektíváit láthatjuk, hanem azokat a mellékesnek nem nevezhető kockázatokat is, amelyekkel e mozgalomnak szembe kell néznie. S e kockázatok sorában a legalapvetőbb, hogy a SZETA (és mindazok a mozgalomcsökevények is, amelyek a környező országokban vannak, és lenni fognak, s melyek csak tanulhatnak a magyar SZETÁtól) csak akkor maradhatnak fenn, ha céljukban éppúgy, mint mindennapi munkájukban a Demokratikus Jogokat Védő Alappá válnak, a rendszert demokratikus irányba megváltoztató igénnyé.

(Ara-Kovács Attila)